Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Can Vall

Navàs

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Carrer Santa Teresina del Nen Jesús, s/n. Navàs
Alçada:	392

Coordenades:

Latitud:	41.90158
Longitud:	1.87514
UTM Est (X):	406698
UTM Nord (Y):	4639461

Classificació

Número de fitxa	08141 - 428
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval Modern Contemporani Popular
Segle	X-XXI
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BPU
Observacions protecció:	Pla Especial Urbanístic de Protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Navàs (Bages), 2018, amb el núm. 18.EA. Nivell 3. Parcial. Nivell 4. Ambiental / Nivell 6. AEA
Data aprovació:	dc., 20/02/2019 - 12:00
Número inventari	IPA 16851
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	6797004DG0369N0001KH
Fitxes associades:	

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dc., 08/09/2021 - 13:19

Descripció

Masia de grans dimensions, d'origen medieval, que ha quedat pràcticament integrada al nucli urbà de Navàs, al sector nord-oest i molt a prop d'un altre mas: cal Ribes. Ocupa el vessant sud-est del turó que antigament s'anomenava Navàs. El conjunt consta d'un cos residencial de planta irregular (amb planta baixa més dos pisos), el qual té adossats nombrosos cossos auxiliars, sobretot al sud-est i al nord-est, a més d'una pallissa i un cobert aïllats a ponent, tot tancant un pati central.

La casa és fruit de nombroses fases d'ampliació difícils de determinar. El cos principal sembla obra fonamentalment dels segles XVII-XVIII. La façana principal, encarada vers el sud-oest, s'ordena a partir d'un portal central adovellat, però la resta d'obertures (emmarcades amb pedra carejada) es distribueixen de manera irregular. Aquesta façana queda coberta a la part dreta per un cos de construcció posterior que forma un angle. Es caracteritza per una galeria amb un doble arc de mig punt al primer pis. En la façana oposada, al nord-est, l'edifici pren tota la seva alçada. Sobretot a la primera planta, presenta un seguit d'obertures més regulars, i també algunes portalades que permeten accessos, ja sigui a la planta baixa o al primer pis. Aquest sector es troba força modificat, per exemple amb una gran terrassa semicircular de nova construcció. Per la part de ponent el cos s'ha ampliat també amb un afegit posterior que presenta unes obertures amb grans finestrals de punt rodó, i està adossat a la construcció d'una antiga cisterna, avui desapareguda. La façana sud-est conserva també una bona mostra de la masia setcentista, amb una galeria a dos nivells feta amb dobles arcs de mig punt sobre pilars.

A la part sud-est la masia s'ha ampliat substancialment amb un seguit cossos de nova construcció, en bona part fets amb pedra i imitant l'estil tradicional. Les darreres obres es van fer ja al segle XXI. En aquest sentit, la darrera reforma integral del conjunt va voler harmonitzar tots els volums, però cal dir que aquesta i altres intervencions han transformat de manera important la imatge general de la masia.

A l'interior de la casa destaquen les voltes de pedra que cobreixen les tres crugies a la planta baixa. La planta primera ha estat totalment reformada, però es conserven algunes llindes amb inscripcions. L'entorn compta també amb elements antics amb funció decorativa; alguns no són originaris del mas sinó que s'han comprat.

Observacions:

Inscripcions en llindes: 164(*); 1695 (al cobert de ponent), 1842 (a la dovella central del portal).

Història

Prop de la masia de can Vall s'hi han identificat dos jaciments arqueològics. Un està situat uns 200 m al nord i és d'època ibèrica. Ha estat el motiu perquè s'hagi relacionat l'antic nom de Navàs amb el topònim preromà "Nava", que significa "pla voltat de muntanyes" (BADIA, 1984a-b). L'altre jaciment es troba uns 50 m al nord de la casa i és d'època romana. Indicaria que la masia es va establir on ja hi havia hagut probablement una anterior vil·la romana, que devia tenir el seu precedent en l'assentament ibèric.

En època alt-medieval el turó on hi ha el mas, i el mateix mas, tenien el nom llatinitzat de Nabares, i amb el temps van acabar sent l'embrió del poble de Navàs. La referència més antiga relacionada amb aquest topònim es troba en un document de la Biblioteca Apostòlica Vaticana de Roma. És una còpia del segle XI d'un document original del segle X que s'ha perdut. Es tracta d'un precepte del rei franc Lotari, datat a l'any 982, en el qual confirma unes possessions del monestir de Ripoll, que tenia una propietat alodial al pla de Navàs anomenada Nabares. Concretament: "en el pagus del Berguedà, l'alou que s'anomena Viure i el de Merlès, el de Navàs i el de la Serra". La relació entre l'antic topònim Nabares i Can Vall s'ha pogut establir a partir d'un document notarial de l'any 1622, conservat a l'Arxiu del Mujal, on el propietari de can Vall esmenta que els seus predecessors van comprar el mas Nabars (BADIA, 1984b: 119-120).

Així doncs, aquest és un dels masos que apareixen en la documentació abans del fogatge de 1365-70 en el pla de Navàs. Eren el mas Navàs (Vall), Navarons de dalt, Navarons de baix, Casanova, Soldevila, Pobla (cal Miquel) i Oliver. Aquests masos pertanyien a la parròquia de Sant Genís de Masadella. També hi havia les Cases, que pertanyia a la parròquia de Balsareny. Al segle XIV la família propietària portava encara el cognom Nabars. El 1367, per exemple, hi ha documentat Bernat de Nabars.

El mas es va ampliar als segles XVII-XVIII, segons es pot apreciar en la construcció actual. En són testimoni les llindes que s'han conservat i que ens apunten les dates de 164(*) i 1695. En aquesta època els propietaris eren ja la família Vall (per exemple, el 1617 l'hereu era Joan Vall). Els Vall pagaven censos per l'heredat del mas al Prepòsit del monestir de Ripoll i a la seva Prepositura de Berga. Als segles XIX i XX el conjunt va ser objecte d'importants reformes. Cal dir que les terres del mas abastaven una àmplia superfície al seu voltant, i a les primeres dècades del segle XX la urbanització del poble de Navàs es va fer en bona part en terres cedides pel seu propietari, que aleshores era Ramon Vall. Per això al passeig del poble se li va donar el seu nom.

El mas tenia una capella dedicada a Santa Eulàlia que estava situada al nord de la casa, just a tocar. Es desconeix si era una construcció d'estil romànic o gòtic. Les primeres referències escrites són del segle XIV. Així, l'any 1362 Bernat de Nabars en el seu testament deixa diners perquè es facin misses en el seu nom a les esglésies de Sant Genís de Mesadela, Santa Creu del Muyal i Santa Eulàlia de Nabars. Al segle XVII es va salvar de la supressió decretada per a les capelles que no estaven dins del mas. El dia 5 de març de 1617 el delegat del Bisbe va visitar la capella. Donat que va trobar-la molt ben reparada i arreglada va decidir que no fos suprimida i va declarar-la apta per a la celebració de misses. Joan Vall, l'hereu del mas, promet que ell i els seus successors mantindran en condicions la capella i estarà assortida del vestuari litúrgic que faci falta.

Al segle XIX la capella encara estava en ús. Així, en un document de 1822 el rector del Mujal parla d'"Otra Iglesia ò Capilla à la misma distancia (3/4 d'hora) baxo invocacion de Santa Eulàlia". El 1844 el rector del Mujal va fer un casament a "la Iglesia de Sta. Eulalia de la casa Vall de Navas de esta Parroquia". El 1896 hi ha constància de la visita que hi va fer el Bisbe Riu, que l'anomena "la capilla de Sta. Eulalia de casa Vall". Les referències a la capella continuen. El darrer altar que va tenir, datat a l'any 1862, es va utilitzar com altar provisional a l'església parroquial de Navàs després de la Guerra Civil. Actualment se'n conserva el frontal, que conté la data, a la paret de la Sagristia de la Parròquia. Un altre element procedent d'aquesta antiga capella és una imatge de la Mare de Déu del Roser, una obra que es podria datar al segle XVII (BADIA, 1997: 18-19).

Bibliografia

BADIA MASGRAU, Josep M. (1984a). "Les arrels mil·lenàries de Navàs", Endavant, núm. 2, Navàs.

BADIA MASGRAU, Josep M. (1984b). “Dades arqueològiques i històriques entorn de Navàs”. Actes de la XXVI Assemblea Intercomarcal d’Estudiosos (Manresa, 1981), 1er vol. Manresa, p. 119-121.

BADIA MASGRAU, Josep M. (1997). Història de l’Església de Navàs, Parròquia de la Sagrada Família, Navàs, p. 18-20, 72.